

Lausunto tulevaisuusvaliokunnalle: Näkemyksiä ekokriisin pitkän aikavälin etenemisen vaikutuksista suomalaiseseen arkeen ruoantuotannon ja –kulutuksen näkökulmasta

Ville Lähde

BIOS-tutkimusyksikkö

Kaikissa tulevaisuuksissa Suomen ruokajärjestelmän on muututtava

- Paikalliset olosuhteemme muuttuvat: lämpö, sateisuus, sään ääri-ilmiöt, tuholaiset ja taudit → Kokonaisuutena negatiiviset seuraukset
- Globaalit olosuhteet muuttuvat, ja nykyisen tiiviin ruokajärjestelmien verkoston systeeminen kriisi on hyvin todennäköinen (ks. Lähde ym. 2023: The crises inherent in the success of the global food system)
- Näennäisen korkeasta omavaraisuusasteesta huolimatta Suomi on hyvin riippuvainen tuonnista ja tuon verkoston toiminnasta. Suomen huoltovarmuus on nojannut ”vakaaseen normaaliin”.
- Suomen ruokajärjestelmän vahva polkuriippuvuus luo *sopeutumisen umpikujan*.

Mistä Suomen ruokajärjestelmän vahva polkuriippuvuus johtuu?

- Voimakkaasti eläintuotantoon keskittynyt ja alueellisesti eriytynyt malli on *haavoittuvuuden lähde, ei huoltovarmuuden tae*.
- Valtaosa Suomen ruoantuotannon resursseista kuluu eläintuotantoon – ei vain nurmi, vaan myös yli puolet viljasadosta. Tämän lisäksi täydennysrehussa on voimakas tuontiriippuvaisuus.
- Niinpä valtaosa lannoitteista yms. tuotantopanoksista kuluu myös eläintuotantoon. → Näiden lisääntyvä niukkuus on todennäköistä.
- Kasvintuotanto on yksipuolista, ja kasvituotteiden jalostusteollisuudessa on keskeisiä puutteita.
- *Olosuhteiden muuttuessa yksipuolista tuotantoa on vaikea muuttaa.*

Sopeutumis- ja mukautumiskykyä on rakennettava etukäteen

- Ekokriisille on leimallista lisääntyvä ennustamattomuus ja “villien korttien” muuttuminen todennäköisemmäksi (esim. globaali ruokajärjestelmän kriisi ei ole enää villi kortti).
- Ruokajärjestelmän muutoksessa ei siksi tule rakentaa uusia vahvoja polkuriippuvuuksia. Sillä tulevaisuus voi lyödä näpeille.
- Siksi valmiiden kokonaisratkaisujen sijaan on rakennettava monipuolisuutta, kehittämisen mahdollisuuksia ja sopeutumiskykyä.
- Ruokajärjestelmien (niin tuotanto kuin kulutus) muutos on silti hidasta, eli tulevaisuuteen pitää varautua etukäteen. Nyt ollaan jo myöhässä, mutta parempi myöhään kuin ei milloinkaan.

Mitä on tehtävä?

- Kokonaisvisioita tärkeämpää on lähteä purkamaan nykyisen tilanteen lukkoja, avattava tietä – polkuriippuvuudesta avoimempaan maastoon.
- Eläintuotannon kokonaisvolyymiä on vähennettävä ja samalla pyrittävä tuomaan eläin- ja kasvituotantoa yhteen. Tämä on vaikeaa ja pitkä tie mutta elintärkeää. → *Erillisistä haitoista yhteishyötyihin.*
- Tuotantopanosriippuvaisuutta on vähennettävä: vähemmän rehun tarvetta, pienempi lannoitteiden tarve & niiden omaa tuotantoa, maaperän kierroista huolehtivat menetelmät.
- Kasvintuotannossa tarvitaan pitkäjänteistä tuotannon, jalostuksen ja kulutuksen monipuolistamista.

Kaikkeen ei voi sopeutua: ajopuuna Suomi häviää lopulta

- Ruokajärjestelmän uudistamisella parannetaan sopeutumiskykyä, mutta kaikkeen ei voi sopeutua.
- Kaikkein pahimpiin skenaarioihin ei voi mukautua: esim. AMOC: in romahtaessa suomalainen ruokajärjestelmä romahtaisi, koska tuotannon perustaa, “bulkkia”, ei voi korvata synteettisesti.
- Korkean lämpenemisen skenaarioissa taas kuljetaan kohti “pannuhuoneplaneettaa”, jossa kaikki häviävät.
- Siksi vastahanka ilmastotoimissa on itsetuhoista. Vaikka Suomi ei yksin voikaan noita skenaarioita estää, Suomella on vaikutus Euroopan Unionissa ja sillä koko maailmassa.

Kiitos, ota yhteyttä

www.bios.fi

Twitter: [@biosresearch](https://twitter.com/biosresearch)